

PUBLIKA
KEREKASZTAL
KONFERENCIA

Az információszerzéstől a gyógyító olvasásig

Generációk vitája

BESZÁMOLÓ

AZ INFORMÁCIÓSZERZÉSTŐL A GYÓGYÍTÓ OLVASÁSIG. GENERÁCIÓK VITÁJA

2022. március 8. (kedd), 9.00–14.30

HELYSZÍN

MTA Könyvtár és Információs Központ Budapest, V. ker. Arany J. út 1.

PROGRAM

09.00 REGISZTRÁCIÓ

10.15

10.25

10.55

A Publika Magyar Könyvtári Kör (Publika MKK)

Publika Kerekasztal Konferenciája

MTA KIK – 2022. március 8.

Dr. Gereben Ferenc: Olvasáskutató, egyetemi és közösségi határterületi kutató, egyetemi docens
Dr. Bartos Éva: Könyvtáros

ÁSVÁNYI ILONA

Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

A Publika Magyar Könyvtári Körhöz méltó, az egyesülettől megszokott, magas színvonalú konferencián vehettek részt személyes jelenléttel és online formában március 8-án mindazok, akik regisztráltak a rendezvényre.

Biczák Péter (EB elnök, Publika Magyar Könyvtári Kör) köszöntőjében Ray Bradbury Fahrenheit 451 című, először 1953-ban megjelent sci-fi regényét idézte fel. A regény a jövőbeli Amerikában játszódik, ahol betiltották az olvasást, és elégetik a könyveket, mert kártékony hatásúnak gondolják az irodalmat. Csak a televíziós műsorokból és a képregegyekből lehet információhoz jutni, melyeket azonban erőteljesen meghamisítottak és cenzúráztak. Van azonban a társadalomnak egy rétege, akik megtanulva egyes szövegeket, emlékezetükben megőrizték a regényeket. Ők a kultúra őrzői, ám az adott világban üldözöttek. Hozzájuk, érték-őrzőkhöz hasonlította Biczák Péter a Publika Kört, a konferencia előadóit – akik az olvasásszociológia, az olvasápszichológia, a biblioterápia, az olvasáskultúra és a könyvtáros szakma jelesei, nagy mesterei voltak – és résztvevőit.

A köszöntő után az első előadó Gereben Ferenc olvasáskutató, egyetemi docens volt. Az írás-olvasástudás. Az olvasáskutatás feladatai, eredményei, egyéni és

közösségi hatások című előadását azzal a nagy derűtséget keltő mondatlall kezdte, hogy a pandémia után öröm „élő kollégákat látni” – természetesen az élőben látni a kollégákat értelemben. Gereben Ferenc elmondta, hogy hatvan éve folynak olvasásszociológiai kutatások Magyarországon, ismertette ennek főbb irányait, törekvéseit. Utána az olvasással együttjáró pszichoszociális tényezőkről szólva az olvasás és az identitás kapcsolatáról beszélt. Elmondta, hogy a vizsgálatok során megfigyelhető, hogy kialakult egy olvasói elit, ők azok az olvasmányaikat igényesen megválogatók, sokat olvasók, akik egyféle belső harmóniában élnek, sajátos személyiségjegyekkel bírnak, kreativitás és nyitottság jellemzi őket. Az identitás és az olvasáskultúra legalábbis párhuzamosságot mutat, aki sokat és jót olvas, az jól körvonalazható értékek mentén él – persze nehéz megmondani, hogy ez az attitűd hat-e a személyiségre vagy a személyiség az olvasási szokásokra. Az azonban jól látható, hogy a zavarodott identitás lektűr alapokra épül. Végül az olvasás és az olvasáskutatás jelenéről és jövőjéről szólva elmondta, hogy világtendencia az, hogy az olvasáskultúra mutatói romlottak. Az azonban tény, hogy a hagyományos könyvkultúrát és a digitális olvasáskultúrát összehasonlítva a többség a nyomtatott könyv pártján áll. Az okok között a következő indokok szerepelnek: a nyomtatott könyvben az EGÉSZ-szel találkozunk, nem szövegfoslányokkal; a könyv egy mini-univerzum, melynek van eleje, vége. Könyv olvasása közben nem felszínes szövegfogyasztás történik, hanem lehetőség van a mélyebb befogadásra, miközben működik a képzelet; nemcsak az értelem, hanem az érzelmek is részt vesznek a folyamatban. Nem közömbös, hogy a nyomtatott könyveknek grafikai, könyvművészeti megjelenésük és sajátos illatuk van, ami sokakra hat.

A felmérések eredménye az, hogy Magyarországon e-könyvet kevesebben olvasnak, mint hagyományos, papíralapú könyvet. „[A digitalizált olvasáskultúra nem egyértelműen diadalmat](#)” – zárta ismertetését az első előadó, aki úgy gondolja, hogy a két kultúra még sokáig egymás mellett fog élni, és mindig lesz egy elit olvasói réteg, mely már nem az olvasni tudás képessége alapján szerveződik – ahogy az az ókorban és a középkorban történt –, hanem az igényes olvasmányok kiválasztása mentén.

A második előadó, [Bartos Éva](#) (okl. könyvtáros, biblioterapeuta) [A biblioterápia alkalmazásáról és hasznáról](#) beszélt. Arról, hogy hogyan használhatják fel a könyvtárak és könyvtárosok ennek eredményeit a mindennapokban. Ismertette a biblioterápia és az olvasáslélektan történetét és főbb állandóságait Magyarországon. Kiemelte a biblioterápia hasznát és fontosságát ma, napjainkban, amikor a könyvtárosok szakképzett információ-közvetítőkből tanácsadókká, közösség-szervezőkké váltak. Elmondta, hogy a könyvtárosok olvasottságuknál, irodalmi műveltségükénél fogva a biblioterápia kiváló és eredményes művelőivé válhatnak.

[Kovács Csilla](#) (okl. könyvtáros, meseterapeuta) [„Szók zsonganak, a dolgokat eltakarják” Az olvasatlanság jelensége: a lelkimunkakerülés és annak felülírása](#) előadásának mottóját-főcímét Babits Mihály: *Egyféle kultúra* című verséből kölcsönözte. A vers így kezdődik: „*A fáradt, modern fajhoz tartozol / és már nem is tudsz a dolgokra gondolni. / Szók zsonganak, a dolgokat eltakarják. / Szók delíriuma nyugtató, nyugtató. / Játssz, összefogóznak / benned, / cikázni, tűnnek, / bukásznak s olykor megállnak fejen / s már mind megforgatod önkénytelen: / Kultúra!*” Kovács Csilla meditatív előadásában arról beszélt, hogy az „*írás-olvasás = alkotás*” velünk született igény, annak érdekében,

hogy eligazodjunk és másokat is eligazítsunk a világban. Az igény velünk született, a megvalósítás azonban nem, azt gyakorolni kell. Azt állította, hogy a helyes olvasás létkérdés. A világban minden „beszél” az emberhez, jeleket hordoz, felszólít a megértésre. Az olvasatlanságon az előadó a személyesség hiányát érti, amikor semmibe vesszük, hártjuk mások és a világ üzeneteit, vagy közömbösen viszonyulunk azokhoz. Napjainkban a piac törvénye, a mindennekfeletti teljesítés a cél, ez nem kedvez annak, hogy odafigyeljünk a világ üzeneteire, elmélyülten értelmezzük azokat, időt szánva rájuk. Pedig mindez létkérdés.

A három előadás után korreferátumok következtek. A kerekasztalt **Téglási Ágnes** (ny. főigazgatóhelyettes, MTA KIK) moderálta. A felkért hozzászólók **Bobokné Belányi Beáta** (ny. egyetemi docens, ELTE) és **Orosz Adrienne** (PhD hallgató, ELTE) voltak, a konferencián személyesen részt venni nem tudó **Nagyné Kováts Lenke** (ny. osztályvezető, MJP Megyei Könyvtár Debrecen) szavait a moderátor tolmácsolta.

A délutáni program első előadója **Monok István** (főigazgató, MTA Könyvtár és Információs Központ) volt. **A mérleg nyelve a könyvtár** című előadását azzal a meghökkenítő kitételrel kezdte, hogy az ember és az emberi társadalom bár változik, nem fejlődik. Csupán a technika, a technológia fejlődik. Példaként azt hozta, hogy ugyan az internet világa új képi kultúrát hozott, de a középkori embernek – aki nem tudott olvasni – hasonló, legalább ilyen gazdag volt a képi kultúrája, ami aztán az olvasás elterjedésével megváltozott. Nemcsak az emberről, és az emberi társadalomról állította azt, hogy nem fejlődött, hanem a könyvtári rendszerről is. Ennek két olvasata is lehet. Az is, hogy egy jól kitalált és felépített rendszer, de az is, hogy nem jól működik,

mert – és napjainkban ez számít – nem piacképes, nem lehet üzletet, pénzt csinálni belőle. Napjainkban az információ: hatalom. Az információ-technológiával foglalkozó, hatalmas adatállományt kezelő cégek és a könyvtárak, ezeket az adathalmazokat előállító intézmények között mély szakadék húzódik. Az üzleti alapokon működő cégek az információt adatként kezelik, a modern technológiával, a mesterséges intelligenciával foglalkozó kutatások eredményeit felhasználva hatalmas adathalmazokat képesek kezelni. Ezt az adatvagyon – mely egy strukturált és rendszerezett adathalmaz – azonban a könyvtárak hozták létre, mégpedig több száz éven keresztül, évszázadok tudását felhasználva és felhalmozva. Az, hogy ezek az adatok (információk) katalóguscédula helyett adatbázisokban vannak, nem fejlődés, csupán technológiai változás. A könyvtárak súlya abban áll, hogy ezekben az adathalmazokban nem automatikus (bár gyorsabb, és az emberi gondolkodást automatizáló), hanem értelmes (az emberi gondolkodást nem csak modellező) keresésre képesek. A könyvtárak és könyvtárosok információkat előállító, rendszerező munkája érték. Érték az is, hogy képesek vagyunk átalakítani a tudásunk – pl. elsajátíthatjuk, de legalábbis megismerhetjük a mai generáció keresési logikáját. Míg a könyvtáros a tudás felől közelít, az információtechnológiával foglalkozó szakember az üzlet felől, de éppen ezért lehet a könyvtár és a könyvtáros a mérleg nyelve a tudás és az üzlet között. A könyvtáros szakma nagyon demokratikus. A könyvtár lényege, hogy bárki, aki oda betér, hozzájuthat az általa keresett információhoz. Ahhoz az információhoz, amit a tudományos és irodalmi író szerzők **hoznak létre**. Amit a könyvtáros **hozzáad** ehhez értékként az a tájékozottság, az elmélyülés az információkban, és azok strukturálása, rendszerezése. Az információtechnológiával

foglalkozó cégek hatalmas adathalmazok automatikus, gyors kezelésére képesek. Azonban ebben is szemléletváltásra van szükség – minden szereplő részéről: arra, hogy mindenki tisztában legyen azzal, hogy értéket állít elő, ismerje el a másik munkáját, senki ne húzzon belőle anyagi hasznot a másik kárára. Végül arról is szólt, hogy a könyvtáros szakma abból a szempontból is demokratikus, hogy részrehajlás nélkül szolgáltat mindenféle információt. Azt is, amivel magánemberként nem tud azonosulni. Ez maga a szakmaiság.

Az utolsó előadó Illés Julianna (osztályvezető, Versegly Ferenc MK Szolnok) volt. Könyv és/vagy Internet. Hátrányos helyzetű olvasók a könyvtárakban című előadásában a szolnoki könyvtár tapasztalatait és gyakorlatát ismertette.

A második kerekasztalon – szintén Téglási Ágnes – vezetésével Fonyó Istvánné (ny. főigazgató, BME OMIKK) és Farkas Renáta (osztályvezető, SZE Egyetemi Könyvtár és Levéltár) reflektált az előadásokra, illetve Nagyné Kovács Lenke szavait tolmácsolta a moderátor.

A konferencia bezárásaként Billédiné Holló Ibolya, a Publika Magyar Könyvtári Kör vezetője megköszönte az előadóknak, a hozzászólóknak és a kollégáknak, hogy eleget tettek a meghívásnak. Kifejezte örömét azzal kapcsolatban, hogy a pandémia miatt több év kihagyás után ismét személyes jelenléttel rendezhettek konferenciát. A hely szelleméhez méltón Széchenyi István szavaival búcsúzott: **Hasztalan szórjuk el a legjobb vetőmagot, ha előbb nem szántottunk**, abban a reményben, hogy nem szűnik meg a könyv, az olvasás, a technikai eszközök pedig segítenek abban, hogy mindenki hozzáférjen az olvasmányokhoz, a könyvhöz. ►